Valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto

VIITE: Lausuntopyyntö 13.10.2023
ASIA: Lausunnon antaminen aiheesta HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Kalatalouden Keskusliitto kiittää lausumismahdollisuudesta. Teemme lausunnossamme lyhyen yhteenvedon yhdistyksemme toimintaan sekä jäsenistöön. Tämän lisäksi keskitymme lausunnossamme Maa- ja metsätalousministeriön hallinonalaan ja kalatalouden edistämisen momenttiin (momentti 30.40.51).

Kalatalouden Keskusliitolle vuosi 2024 on 134. toimintavuosi. Kalatalousneuvonnan keskusjärjestönä tavoitteenamme on maamme kalatalouden yleisen kehityksen edistäminen. Yhdistyksen jäseniä ovat 21 maakunnallista kalatalouskeskusta ja kalastajaliittoa sekä kolme muuta jäsentä. Tarkoitustaan yhdistys ja sen jäsenjärjestöt toteuttavat laajalla julkaisutoiminnalla, sähköisellä viestinnällä, antamalla lausuntoja, tekemällä esityksiä ja aloitteita, järjestämällä koulutustilaisuuksia, asiantuntijatyöllä lukuisissa työryhmissä sekä käytännön neuvontatyöllä henkilötasolla, vesialueen osakaskunnissa, kalastajaseuroissa, kalatalousalueissa sekä kouluissa ja päiväkodeissa.

Yhdistyksen toimintastrategian mukaisia ensisijaisia kohderyhmiä ovat Suomen 1,5 miljoonaa vesialueiden omistajaa, media, kalatalousasioista päättävät sekä suuri yleisö. Neuvontatyömme kohdistuu tasapuolisesti kaikkien pyyntimuotojen harjoittajiin sekä kaupallisessa että vapaa-ajan kalastuksessa, molemmilla kotimaisilla kielillä.

Kalatalouden Keskusliitto ja sen jäsenjärjestöt saavat osan neuvontatyönsä rahoituksesta talousarvion momentilta 30.40.51 – kalatalouden edistäminen. Keskusliitto hakee maa- ja metsätalousministeriöltä rahoitusta ja välittää suurimman osan avustuksesta edelleen jäsenjärjestöilleen maakunnissa tehtävää kalatalouden perusneuvontaa varten.

Pidämme talousarvion momenttia 30.40.51 kalatalousalan jatkuvuuden kannalta tärkeimpänä momenttina. Talousarvioesityksessä 2024 momentille 30.40.51 esitetään 9,739 miljoonaa euroa perustuen vuoden 2022 kalastonhoitomaksujen lunastusmääriin. Kertymä on laskenut reilut neljä prosenttia edellisvuodesta, mikä johtuu suurelta osin kalastavan väestönosan ikärakenteesta ja 65 vuotta täyttävien maksuvapaudesta.

Edellisen johdosta pidämme erittäin tarpeellisena parhaillaan eduskunnan käsittelyssä olevaa kalastuslain 79§ muutosesitystä, jolla maksuvapautuksen yläikäraja nostetaan 70 vuoteen aiemmasta 65 vuodesta. Esityksen mukaisesti ikäperusteisen vapautuksen jo kerran saaneet saavat pitää vapautuksensa. Tämä takia muutos tulee näkymään kalastonhoitomaksujen kertymässä vähitellen ensi vuodesta alkaen ja on täysimääräinen vasta vuonna 2029. Arvioimme muutoksen nostavan maksukertymää vuositasolla 1,21 miljoonaa euroa.

Kertymään vaikuttavista asioista nostamme lisäksi esille mahdollisuuden käyttää työnantajan maksamaa liikunta- ja kulttuurietua kalastonhoitomaksun maksamiseen. Tahtotila on kirjattu valtiovarainvaliokunnan viimevuotiseen kirjelmään sekä uuteen hallitusohjelmaan, mutta ei ole toistaiseksi näkynyt verottajan linjauksissa.

Kiinnitämme maatalousjaoston huomiota myös kalastonhoitomaksukertymän käyttöön eri tarkoituksiin kalastuslain 82§ mukaisesti. Määritelmän mukaisesti tärkeimmät käyttötarkoitukset ovat kalavesien kestävä käyttö ja hoito, kalastuksenvalvonta, kalatalousalueiden toiminta, kalatalousneuvonta sekä yleiskalastusoikeuksista maksettavat omistajakorvaukset.

Nykyiseen kalastonhoitomaksuun sisältyvä mahdollisuus viehekalastukseen antaa kansainvälisesti vertaansa vailla olevan mahdollisuuden vapakalastukseen yhdellä maksulla eri puolilla Suomea. Samalla valtion myymä lupa on vähentänyt merkittävästi aiemmin vesialueen omistajille luvanmyynnistä kertyneitä tuloja, mitä on kompensoitu vesialueen omistajille maksettavilla korvauksilla. Kalastuslain uudistuksen yhteydessä valmisteluasiakirjoihin kirjattiin omistajakorvauksiin vuosittain budjetoitavaksi 4 miljoonaa euroa, jota ei ole toteutettu kertaakaan nykyisen kalastuslain voimassaolon aikana. Vuosi vuoden jälkeen tavoitetasosta jääminen on vähentänyt kalaveden omistajien kalavesien hoitamiseen käytettävissä olevia varoja nykyisen kalastuslain aikana jo yhteensä 6,5 miljoonaa euroa.

Kiinnitämme huomiota siihen, että kyse on **kalastonhoito**maksusta. Oikeus kalastaa ja samalla vastuu kalaston hoitamisesta kuuluu kalastuslain 5§ perusteella kalavesien omistajille. Omistajat vastaavat käytännössä kalavesien hoitamisesta, kalanistutuksista, veneluiskien ja venepaikkojen ylläpidosta, paikallisista kunnostustoimista jne. Pidämme tärkeänä, että jaosto huomioisi vesialueen omistajien ja heidän neuvontansa merkityksen kalavesiemme ylläpidossa ja että tulevina vuosina kalastonhoitomaksun yläikärajan nostosta toteutuva maksukertymän kasvu kohdennettaisiin täysimääräisesti omistajakorvauksiin tavoitetason 4 miljoonaa euroa/vuosi saavuttamiseksi. Hallitusohjelmaan sisältyvää esitystä kalastonhoitomaksun yläikärajan nostamisesta perustellaan juuri kalakantojen hoidon ja istutusten turvaamisella – eli vesialueen omistajien tekemällä työllä.

Kalastuslain 82§ perusteella emme sitä vastoin pidä perusteltuna viime vuosina toteutunutta kertymän lisääntyvää käyttöä harrastustoiminnan tukemiseen.

Kalatalouden Keskusliitto nostaa myös esille yhden tärkeän huolenaiheen, yhteisen vesialueen osakaskuntien toiminnan heikkenemisen toimijoiden ikääntymisen myötä. Suomessa on noin 20 000 vesialueen osakaskuntaa, jotka hallinnoivat suurinta osaa lähivesistämme.

Etelä-Savossa on erillisrahoitettuna hanketyönä noin kymmenen vuoden aikana saatu osakaskuntia yhdistämällä näiden keskimääräinen koko kasvatettua yli 20-kertaiseksi ja samalla saatu aikaa hyvin toimivia, taloudellisesti vahvoja osakaskuntia. Osakaskuntien koon kasvu on tuonut mukanaan suurempia yhtenäislupia vapakalastukseen, selkeyttänyt kaupallisen kalastuksen pyyntilupien myöntämistä sekä lisännyt kalastuksenvalvonnan määrää ja kattavuutta. Yhdistämistyö on toisaalta vaatinut hankerahoitusta lähes miljoona euroa ja lisäksi runsaasti osakaskuntien rahoitusta kiinteistötoimituksiin.

Kalavesien hoitotyön turvaamiseksi pidemmällä aikavälillä Kalatalouden Keskusliitto haluaa laajentaa Etelä-Savon toimintamallin koko Suomeen. Tähän liittyen olemme tehneet maatalousjaostolle osoitetun 100 000 euron rahoitusanomuksen koskien erityisselvitystä, jolla maakuntatasolla arvioidaan vesialueiden käytännön yhdistämistarve, yhdistämisistä saatava hyöty suhteessa kustannuksiin sekä vaihtoehtoiset tavat tehostaa vesialueiden hoitoa. Työn tekee Kalatalouden Keskusliiton oma ja tarkoitusta varten palkattava henkilöstö yhteistyössä keskusliiton alueellisten jäsenjärjestöjen, kalatalousalueiden sekä Maanmittauslaitoksen kanssa. Työ vaatii oman panostuksensa eikä ole toteutettavissa perusneuvonnan määrärahalla.

Helsingissä 20. päivänä lokakuuta 2023

Vesa Karttunen
Toiminnanjohtaja